

stost pa dosežemo samo s krvjo, ki nas prelita očisti skozi trpljenje, ki je že kozmos, urejenost sveta. Pojem čistosti in trpljenja je za Zidarja vedno le ženska: trpeča rešiteljica sveta, mati otrok, krvnih posrednikov svojih staršev.

Pavle Zidar se v svojem razmišljanju dotakne svetopisemske Besede, ki je tedaj meso postala. Moč besede ni več v njeni pomenskosti, saj si besede lahko sproti izmišljam, poimenujem nove stvari z njimi, ampak v aдекватnosti s kmetovim kruhom, ki ga je kmet nekje v Trenti. Razlika je samo v tem, da je kmetov kruh, ki je tudi Beseda, to pot miselno nevznemirljiv, beseda kot Beseda pa je nekaj skrivnostnega, čudnega in strašnega: Beseda je rojstvo in vstajenje.

Izrazito razmišljajoča proza Pavla Zidarja, polna tez in antitez, miselnih preskokov, menjavanja dogajanja z refleksijo, dialoga z monologom, se zapira v pisateljevo notranjost tako, da je dogajanje kar se da zabrisano, družbeno ne več angažirano ali celo »nevarno«, zato pa se odpre dimenzija misli, abstraktnih premis z občuteno socialno in etično prizadetostjo, ki je v tej obliki pomembna novost v načinu pisanja Pavla Zidarja.

Marijan Zlobec

VID PEČJAK, ADAM IN EVA NA PLANETU STARCEV

Adam in Eva na planetu starcev je drugo delo Vida Pečjaka, profesorja psihologije na ljubljanski univerzi, ki sega na področje fantastike. Njegova prva knjiga, Dječček in trije marsovčki, ki je pred leti izšla v zbirki Sinji galeb, je bila prijetna osvežitev v zadnjih letih sicer monotoni produkciji slovenske mladinske proze. Njegovo drugo delo, ki je pisano za starejše bralce, pričakovanj, žal, ni izpolnilo.

Zgodba o Adamu in Evi se dogaja tri tisoč let po začetku našega štetja.

Svet je popolnoma spremenjen. Tisoč let je že, kar so odkrili vitalis, čudežni preparat, s katerim so ljudje dosegli nesmrtnost. Število prebivalstva se je ustalilo pri desetih milijardah, ni več ne rojstev ne smrti, pa tudi ne bolezni in nesreč, saj je tehnični ustroj že tako popoln, da izključuje sleherno možnost napake. Vendarle se pripeti nesreča (po naključju, ki se ponovi le enkrat na deset tisoč let), v kateri umreta dva človeka. V »Izročilih starih«, ki so bila napisana pred tisoč leti, ob veliki revoluciji, s katero se je pričelo kraljevanje vitalisa, piše, da mora ostati število Zemljanov nespremenjeno. Zato v retorti umetno oplodijo fantka in deklco ter ju simbolično imenujejo Adam in Eva. Ker so najmlajši Zemljani stari že sto let in se otrok in njihove vzgoje nihče več ne spominja, se vzgajata praktično sama. Moto sveta je: dosegli smo popolnost in vsaka sprememba je škodljiva, naš red je najboljši od vseh mogočih. Prvi in edini zakonik so »Izročila starih«. Delo in umetnost ne obstajata več. Namesto ljudi delajo roboti, ustvarjajo kompjuterji. Adam in Eva se temu popolnemu sistemu s svojo otroško logiko radovednosti in nejevernosti upreta. Ko nekoliko odrasteta, odkrijeta prek Shakespearovih Romea in Julije, kaj sta toplina medčloveških odnosov in ljubezen, ki so ju v tem tisočletju zamenjali mehanizirani »spolni stiki«. Njun upor proti svetu se seveda konča neuspešno, odrečejo jima vitalis in ju izženejo na Mars, kjer bosta morala s rokami obdelovati zemljo, ki jima bo rodila le mah in lišaj, kjer bosta prezebala in jima bo primanjkovalo vode in zraka. Prostovoljno sprejmeta izgnanstvo in tik preden vzleti njuna raketa, Adam prekolne Zemljo in njene prebivalce: »Ničesar ni večnega v vesolju. Nekoč se bo zgodilo nekaj, česar niste predvideli... Toda vi ne boste pripravljeni na spremembo. Takrat bo prišel konec. Zemlja je že zdaj mrtev planet...

Kdaj bo prišel poslednji udarec, ni važno. Najin svet pa bo živel naprej. Preživel bo Zemljo. Živel bo v najinih otrocih in vnukih.«

Pečjakova novela (98 strani) je grozljivo opozorilo družbi. Utopični svet leta 3000 ima vse preveč sorodnosti s tem, ki v njem danes živimo, da bi Adama in Evo obravnavali kot nekaj zabavnega in neobveznega. V Pečjakovem svetu najdemo aluzije na prav vsa področja našega življenja. Tako na politiko kot na kulturo, znanost pa na medčloveške odnose.

Zahod in Vzhod se pomirita, zlijeta, ohranjena pa je struktura, ki je obema bistvena — totalitarizem. Kultura, ki jo delajo računalniki (producirajo le še ljubezensko-pustolovske idilične romane in filme ter kujejo preproste popevke), je dosledno izpeljana, s precejšnjo mero ironije, seveda, prihodnost masovne kulture, ki nas danes preplavlja z vseh strani. Tudi naša znanost, ki se v svojem premočrtnem raziskovanju prav nič ne ozira na vse mogoče psihološke, sociološke, ekonomske in ekološke posledice svojega delovanja, najde v Pečjakovi knjigi svojo prihodnjo uso, do, ko se čez tisoč let obrne proti pravim človekovim potrebam. Enako je z odnosi med ljudmi, ki dosežejo superalienacijo in se ohranijo samo še kot popolnoma brezčustveni spolni stiki.

Ideja, ki si jo je Pečjak zastavil, sicer ni nova, saj so bila o podobnih vizijah napisana nekatera odlična dela, naj omenimo samo Huxleya in Orwella, je pa zelo ambiciozna. Preveč ambiciozna, če jo primerjamo z rezultatom in instrumenti njegovega pisanja. Svet njegovih junakov je izrazito belo-črn. Le prav na koncu zvemo, da tudi najstarejši državljani sveta, Zevs I, slutiti, da s »krasnim novim svetom« nekaj ni v redu. A še ta edini poskus razbitja bipolarnosti ostane brez večjega učinka v noveli. Svet Pečjakovih junakov je statičen, brez notranjih konfliktov in

akcije. Na eni strani se spušča v podrobno in dolgočasno popisovanje novega sveta, skrbno nam razlaga o novem jeziku, o tehnični ureditvi pa celo o strukturi zemljepisnih imen. Ta kolektivni junak (deset milijard ljudi, neumrljivih po zaslugi preparata vitalisa) je utemeljen v misli, ki v reducirani obliki predstavlja cilj potrošniške družbe: vsaka sprememba škoduje napredku, kajti naš planet je popoln, na njem živi samo razred užívalcev. Medtem ko bi bilo pomanjkanje dinamike pri opisovanju sveta (zaradi njegove temeljne strukture) še opravičljivo, bi moral Pečjak svoja protijunaka prav gotovo konstituirati precej drugače, kot ju je. Ponazarjati bi morala idejo o tem, da je smisel človeške eksistence, in tudi edini izhod za človeštvo kot celoto, v nenehnem iskanju novega, boljšega, prizadevanje k bolj človeškemu svetu, k ciljem, ki so sicer konkretno opredeljeni, vendar pa v svojem bistvu nedosegljivi. Skratka, predstavljati bi morala večno kontinuiteto človekovega razvoja. Njun upor statičnemu svetu naj bi bil realiziran predvsem prek njune ljubezni in potrebe po svobodi. Junaka pa sta, žal, šablonsko in neinventivno orisana. Njuna čustva zorijo prek nenehnega recitiranja balkonske scene iz Romea in Julije (!), prav tako tudi v njunem uporu ne moremo zaslediti globljih eksistenčnih razsežnosti. Njuna, skozi vso novelo ponavljajoča se zahteva po spremembah, ni z ničimer bolj utemeljena kot pa trditve njunih nasprotnikov. Konflikt, ki nam ga ponuja Pečjak, je konflikt dveh parol, ki sta obe enako utrujajoči in neprepričljivi. Njegova novela je pravzaprav samo nadaljevanje ideološkega pisanja, kjer je literarna oblika samo orodje za večjo prepričljivost kake ideje, nadaljevanje pisanja, ki ne izhaja iz potrebe po umetniškem ustvarjanju, ampak iz želje po prepričevanju in poučevanju.